

# Arbejdet med inklusion – og mod eksklusion?

Af Sabrina Vitting-Seerup

*Postdoc, Institut for Naturfagenes Didaktik, Københavns Universitet.*

## Abstract

### **Working with Inclusion – and against Exclusion?**

This article advocates for a stronger focus on the mechanisms of exclusion at play in Danish museums. Not every demographic is equally represented in the Danish museums, and several museums have worked with inclusion to tackle the problem. However, focusing only on inclusion and not on exclusion can lead to blindspots when trying to explain why representation is less diverse to begin with. This article combines representation studies from Danish museums with research on unintentional discrimination to show the potential of working with exclusion even when dealing with institutions with egalitarian ideals. If successful, the suggested approach could lead to longer lasting transformations of the current representation that would make further inclusion initiatives unnecessary.

**KEYWORDS:** inclusion, exclusion, discrimination, museum, gender, ethnicity

Blandt danske museer er der et voksende fokus på repræsentation af Danmarks mangfoldige befolkning. Det er ikke længere kun mænd og hvide majoritetsdanskere, der får deres historie fremvist eller deres kunst udstillet. Også kvinder og etniske minoriteter ses oftere afbildet og udstillet på landets kunst- og kulturhistoriske museer. Langt størstedelen af sådanne initiativer har dog fokus på *inklusion*, hvilket åbner for en række potentialer såvel som udfordringer. Det minder følgende citat af Sara Ahmed os om: "To be made welcome by an explicit act of address works to reveal what is implicit: that those who are already given a place are *the ones who are welcoming* rather than welcomed, the ones who are in the structural position as host" (Ahmed 2012, 43). Selve behovet for inklusion indikerer, at der finder en form for eksklusion sted (Dover, Kaiser & Major 2020, 166).

Ved at se nærmere på behovet for inklusion på museerne ved hjælp af af konceptet *uintenderet eksklusion*, det vil sige med blik for en ubevidst form for diskrimination, der indfanger både de diskriminerede og de diskriminerende parter (Skadegård 2014, 180), kan vi måske finde årsagen til den nuværende repræsentation og dermed skabe længerevarende ændringer. Jeg vil i denne artikel advokere for, at vi bør se nærmere på eksklusionen i danske museer frem for blot at fejre eller kritisere de mange inklusionsinitiativer, hvilket vigtige forskningsbidrag allerede gør (Odumosu 2019; Gabriel 2014; Egholk & Krogh Jensen 2014; Labadi 2018).

Min hypotese er, at et øget fokus på eksklusionsmekanismer kan skabe nye forståelser af, hvorfor repræsentationen ser ud, som den gør. Artiklen arbejder således ud fra forskningsspørgsmålene: Hvad er implikationerne af at analysere danske museers repræsentation ved hjælp af et eksklusionsbegreb? Leder brugen af et eksklusionsbegreb i analysen af danske museers repræsentation til andre hypoteser end dem, undersøgelser, der er centreret om inklusionsinitiativer, opstiller?

Det er ikke mit mål at give en udtømmende analyse af dette greb, men at identificere nogle af de potentialer og begrænsninger, som grebet kan afsløre. Dette vil jeg gøre ved at afsøge

implikationerne af tidligere studiers resultater, hvilket fungerer som en tidlig test af hypotesen, før eventuelle midler afsættes til empiriindsamling (Fraenkel, Wallen og Hyun 2012). Jeg vil således samkøre to forskningsfelter, henholdsvis socialvidenskabelig diskriminationsforskning og museologisk inklusionsforskning, med henblik på at teste et nyt greb, der kan have interessante implikationer. Ulempen ved dette er, at jeg udelukkende angriber repræsentations- og diskriminationsspørgsmålene ud fra en teoretisk og strukturel vinkel, hvilket man bør have in mente under læsningen af denne artikel.

I det følgende vil jeg først opridse status quo for repræsentationen på danske museer, og jeg vil påpege de begrænsninger, det medfører, når ens optik udelukkende består af et inklusionsbegreb. Dernæst vil jeg opridse det eksklusionsbegreb, som jeg afprøver i denne artikels analyser, og dets udspring i danske diskriminationsstudier. Efter disse indledende definitioner vil jeg undersøge, hvad det gør ved analysen af museernes repræsentation, når man anvender et eksklusionsbegreb frem for et inklusionsbegreb. Til sidst vil jeg pege på en af de mulige implikationer, som det kan have for fremtidig (empirisk) forskning, hvis vi begynder at arbejde med – og mod – eksklusion i dansk museumsforskning.

## Repræsentationen i danske museer

I denne artikel arbejder jeg hovedsageligt med repræsentation, der finder sted *på* og *bag scenen* (Vitting-Seerup 2017). Det vil sige, hvem vi konkret kan se afbildet i museets udstillinger (*på scenen*), og hvem der fremstilles indirekte, fx i form af et kunstnernavn eller en performers krop (*bag scenen*). Det er nemlig ikke kun de mennesker og folkefærd, der kan ses afbildet på kunstmuseets værker og via de udstillede artefakter, som påvirker museumsgæsten. Også de kunstnere, folkefærd og befolkningsgrupper, der nævnes som skaberne bag værker og udstillinger, eller som blot bringes frem i en sidenote, har potentiel indflydelse på museumsgæstens oplevelse (Lidchi 2013). Både *på* og *bag scenen* oplever visse befolkningsgrupper

en meget lav grad af repræsentation. Det gælder ikke kun på danske museer, men generelt på vestlige museer.

I det følgende vil jeg fokusere på repræsentationen af to befolkningsgrupper, henholdsvis kvinder og etniske minoriteter. Når jeg udvælger disse to kategoriseringer, skyldes ikke kun, at jeg selv har en tilknytning hertil. Disse kategorier er heller ikke vigtigere end de mange andre kategorier bestående af befolkningsgrupper, der oplever manglende repræsentation, fx folk med funktionsnedsættelser, andre minoriserede køn, seksuelle minoriteter med flere. Udvalgelsen skyldes, at der findes mest (men ikke megen) forskning og flere undersøgelser af netop disse befolkningsgruppers repræsentation på danske museer<sup>1</sup>.

Grunden til, at jeg fremhæver to kategoriseringer frem for én, skyldes ønsket om at lave en tværgående analyse, der kan afsløre tværgående mekanismer i den inklusion og eksklusion, som finder sted. Når man sammenligner tal og konklusioner fra rapporter, der beskæftiger sig med en enkelt kategorisering ad gangen, fx baseret på etnicitet eller på en binær kønsopdeling, kan de potentielt anvendes til at skabe en større forståelse af tværgående eksklusionsmekanismer inden for en specifik ramme. Derigennem kan man på et strukturelt plan skabe fundamentet for nye hypoteser om marginaliseringsstrukturer og således tydeliggøre, hvordan den stereotypificering og manglende repræsentation, der blandt andet rammer kvinder og etniske minoriteter, langtfra er enestående (Vitting-Seerup 2021, 43-44). Det gør det imidlertid ikke mindre væsentligt at beskæftige sig specifikt med henholdsvis kvinders og/eller etniske minoriteters diskrimination og levede liv. Tilgangen skal ses som endnu et perspektiv, der på sigt kan være med til at afdække både forskelle og ligheder i den eksklusion, som rammer bestemte befolkningsgrupper.

I Danmark har man i de senere år forsøgt at gøre bod på underrepræsentationen af henholdsvis kvinder og etniske minoriteter på de kunst- og kulturhistoriske museer ved at iværksætte en lang række initiativer. Det har fx været midlertidige særudstillinger såsom Museet for Samtidskunsts sommerudstilling *Art in Exile* (4/6-24/6 2016), Den

Gamle Bys *Somalisk lejlighed* (12/3 2016-30/12 2017) og Statens Museum for Kunst *Efter stilheden – kunstens kvinder tager ordet* (2021). Dette var Statens Museum for Kunst's første udstilling kun med kvindelige kunstnere (Møller 2021). Andre store kunstmuseer har dog tidligere lavet lignende udstillinger; et eksempel er Louisianas udstilling *Fantastiske kvinder* (25/7- 8/11 2020). Vi har i det seneste årti også kunnet se etableringen af museer, der udelukkende har fokus på de underrepræsenteredes historier, fx ved Immigrantmuseets åbning i 2012. Andre museer har opdateret deres navn og udtryk for at kunne rumme flere af de underrepræsenterede, fx skiftede Kvindemuseet navn til KØN i 2020.

Museolog Sophia Labadi forklarer, at mangel på repræsentation eller misrepræsentation i museerne kan føre til diskrimination og eksklusion, og den kan dermed forhindre de ikkerepræsenterede i at have "the freedom to achieve what they want to do and be" (Labadi 2018, 7). Museets valg af kunstnere, hvis værker udstilles, og af personer, som historisk fremhæves, er derfor ikke uden konsekvens. Spørgsmålet om eksklusion på danske museer er dog sparsomt belyst, og der findes i skrivende stund ikke større empiriske undersøgelser af de eksklusionsmekanismer, der potentielt spøger på de danske museer. I stedet beskrives de mange inklusionsforsøg med kyndigt og kritisk udgangspunkt i egen praksis (fx Gabriel 2014, Gade 2018, Odumosu 2019), og der udkommer løbende opgørelser af den nuværende repræsentation (fx Organisationen Danske Museer 2019).

Kunsthistoriker Claudine Zia foretog fx sin egen optælling af repræsentationen af BIPOC-kunstnere (Black, Indigenous, and People Of Color) på landets største kunstmuseer og kunsthaller og udgav denne på Idoart.dk i 2020. Det var umuligt at finde midler til formålet gennem danske støtteorganisationer, forklarer Zia i undersøgelsens medfølgende essay (Zia 2020). Alligevel formåede hun at opgøre repræsentationen på soloudstillingerne afholdt på Statens Museum for Kunst, ARoS, Louisiana, Arken og Kunsten i 2007-2019. Zia kunne hermed konkludere, at 12 % af soloudstillingerne var af BIPOC-kunstnere, og 8 % af museernes erhvervede værker i perioden 2014-2018

var skabt af kunstnere med "rødder uden for de 'vestlige' lande" (Zia 2020). Året efter Zia foretog kunstnerne Rikke Luna og Matias<sup>2</sup> en lignende optælling for samme platform, og de så en markant udvikling:

*Kigger vi udelukkende på soloudstillinger på de 12 største museer og kunsthaller i 2019-2020, kan vi se, at knapt 20 % er skabt af BIPOC-kunstnere. Det er en lille stigning fra de foregående 11 år, selvom det selvfølgelig stadig er lave tal. Vi håber og tror på, at for året og sommerens udstillingsprogram er et udtryk for, at vi bevæger os i retningen af en mere divers kunstscene (Rikke Luna & Matias 2021).*

Der sker altså noget på de danske museer i disse år. Da jeg i 2016-2018 interviewede repræsentanter fra danske museers inklusionsprojekter (Vitting-Seerup & Wiegand 2017), var ønsket om at inkludere bestemt også til stede. De fleste konkluderede dog, at der manglede talent. Kvindelige kunstnere og/eller etniske minoritetskunstnere er i mellemtiden blevet fundet frem og udstillet med stor succes, hvilket blandt andet Zias og Rikke Luna og Matias' undersøgelser viser. Forsøger vi at forklare denne udvikling udelukkende med et inklusionsbegreb, har det dog sine begrænsninger, som jeg vil uddybe i det følgende.

## Hvorfor ikke bare arbejde med inklusion?

Undersøger vi udelukkende inklusionstiltag, risikerer vi at overse vigtige mekanismer, der kan forklare selve behovet for inklusion. Uden disse forklaringer kan et fokus på inklusionstiltag som løsning let signalere, at de inkluderede grupper er mindre kompetente end de grupper, der ikke har 'behov' for inklusion (Dover, Kaiser & Major 2020, 160). Som resultat får de inkluderede grupper ikke anerkendelse for deres arbejde på lige vilkår med andre, som ikke har været en del af en inklusionsindsatsen (Leslie 2019; Dover, Kaiser & Major 2020, 167). Med dette udgangspunkt ville man let

kunne forklare resultatet fra Zias og Rikke Luna og Matias' undersøgelser med, at museerne har forbarmet sig og gjort særlige inklusionstiltag for BIPOC-kunstnere. Når disse invitationer udløber, er det dog ikke sikkert, at kunstnerne forbliver udstillet i samme grad.

Museologen Amy Levin har i sin forskning påpeget, at museets arbejde med (midlertidig) inklusion bør suppleres med forsøg på at minimere den (vedvarende) eksklusion, der har holdt de underrepræsenterede ude af museets udstillinger og samlinger frem til inklusionsinitiativet (Levin 2017, 473). Som kunstner, kurator og forsker Helen Gørrill beskriver i sin bog *Women can't Paint* (2022), er der da også et væld af eksempler på, at selv omfangsrige inklusionstiltag blot er midlertidige. Gørrill fremhæver, hvordan Centre Pompidou i Paris tog initiativ til at finde kvindelige kunstneres værker på deres depot og hænge dem synligt frem i hele to år i udstillingen *Elles@CentrePompidou* (2009-2011). Kuratoren Elizabeth Sackler Center skrev dog, at effekten hurtigt forsvandt:

*'Elles' was a radical gesture of affirmative action – but one that was not longlasting. In the subsequent post-'elles' re-hang of the permanent collection, only 10 percent of the works on view are by women – exactly the same as it was pre-elles. Moreover, the acquisition funds for women artists almost immediately dried up (Reilly 2015).*

Efter to år var Centre Pompidou således tilbage til status quo. En lignende tendens ser vi på dansk jord, når det gælder de mange udstillinger, der satte fokus på flygtninge i 2016-2018 (Vitting-Seerup 2021). Selv udstillingsstedet CAMP, der i 2015-2020 havde sin plads i Trampolinhuset (et københavnsk medborgerhus for asylansøgere og flygtninge), og som på mange måder blev toneangivende for repræsentationen af kunst skabt af etniske minoriteter, er nu lukket.

Særudstillinger med fokus på fx kvinder eller flygtninge har dog også et andet indbygget problem, som kunsthistorikerne Anne Hermann og Abigail Stewart har påpeget: Disse særudstillinger

fremstiller de udstillede, fx 'kvinder', som en særegen og homogen gruppe. "By construing women as different and devaluing them, alpha bias fosters solidarity between men by construing women as a deviant out-group which can then be devalued" (Hermann & Stewart 2000, 89). Som Gørrill udtrykker det, er der i sådanne tilfælde fokus på kunsternes identitet frem for på deres kompetencer og kreativitet (Gørrill 2022, 75).

En anden kritik af inklusionsinitiativer, som vi finder i Bernadette Lynch og Samuel Albertis (2010) forskning og praksis, handler om, at museer ikke reelt deler ud af deres 'magt og autoritet' i inklusionstiltag, da disse tiltag udgør begrænsede invitationer (Lynch & Alberti 2010, 14). De inviterede indgår ikke som ligeværdige medlemmer af museets repræsentationspraksis, eftersom de ikke har magt til at bestemme, hvordan deres bidrag anvendes, eller hvornår deres inklusion ophører.

Endelig bør vi overveje, om inklusionstiltag slører den egentlige eksklusion. Gørrill har undersøgt, hvordan midlerne til det store britiske kunstmuseum Tate blev fordelt til henholdsvis mandlige og kvindelige kunstnere, og selvom det i 2014-2015 så ud til, at 35 % af midlerne blev brugt til at indkøbe værker af kvindelige kunstnere, viste tallene også, at kun 13 % af midlerne kom fra de normale indkøbsmidler – resten kom fra særlige 'kvindepuljer' (Gørrill 2022, 80). På den måde kan eksklusionens status quo bestå, samtidig med at museets overordnede repræsentation ser bedre ud på papiret. Hvad sker der mon den dag, hvor de særlige midler udløber? Måske det samme som i Centre Pompidous forsøg med *Elles*?

Det kan måske undre, at jeg her taler om systematisk eksklusion på de museer, der aktivt arbejder med inklusionsprocesser, for de er formentlig motiverede for ikke at diskriminere. Imidlertid findes der ikke kun intenderet og ideologisk diskrimination, men også implicite og uintenderede diskriminationsformer, som kan danne baggrund for eksklusionen. Jeg vil i det følgende definere nogle af de diskriminationsformer, der kan lægges til grund for den form for eksklusion, som vi ser på de inkluderende museer.

## Uintenderet eksklusion

Diskrimination forbindes af de fleste med aktive handlinger, som bygger på bestemte værdier og overbevisninger. Det er dog ikke nødvendigvis det billede, der males i diskriminationsforskningen. Socialpsykologerne Dover, Kaiser og Major har set på feltstudier fra henholdsvis Europa, Nordamerika, Asien, Sydamerika og Australien, og i alle regioner fandt de eksempler på, at selv mennesker med idealer om egalitet kan diskriminere (2020, 153).

Denne form for uintenderet diskrimination har den danske diskriminationsforsker Mira C. Skadegård fundet særligt udbredt i Danmark. Den del af Skadegårds undersøgelser, som jeg vil inddrage her, er indsamlet i det danske uddannelsessystem gennem interview med 22 racialiserede universitetsstuderende mellem 20 og 30 år (Skadegård 2017; Skadegård & Jensen 2018). Det er således disse racialiserede personers oplevelser på vidensinstitutioner i en dansk kontekst, som Skadegård drager sine konklusioner på baggrund af. Skadegård konkluderer blandt andet: "(...) it remains a common misperception that most discrimination is explicit, intentional and readily identified" (Skadegård 2017, 217). I sin empiri ser Skadegård en tendens til, at det især er ubevidst eller uintenderet diskrimination, som hendes interviewpersoner møder. Skadegård arbejder altså med diskrimination af racialiserede personer, men de mekanismer, som hun har fundet, beskrives også i sexismeforskningen (Régner et al. 2019) og i den bredere definerede diskriminationsforskning. Sidstnævnte arbejder med diskrimination som en strukturel mekanisme, der rammer forskellige befolkningsgrupper, oftest på baggrund af køn, racialisering, etnicitet og/eller seksualitet (Sue 2010; Pincus 1996).

Når jeg i denne artikel diskuterer eksklusion, indsnævrer jeg mit fokus i museums konteksten til de handlinger, som leder til udvælgelsen af et værk, en genstand, en kunstner eller en historie. Det drejer sig således om de former for diskrimination, der specifikt omhandler en gennemgående oplevelse af at blive nægtet adgang, få afslag eller blive holdt udenfor (jf. Jensen et al. 2012,

9). Eksklusion er en interessant mekanisme i museumskonteksten, fordi udstillingen i sin natur konstrueres via tilvalg og fravalg. Fravalg er nødvendige, for at en udstilling kan tage form, men når det gang på gang er den samme type værker, genstande, kunstnere og historier, der fravælges, kan det skyldes en systematisk eksklusion foranlediget af uintenderet diskrimination.

Skadegård beskriver uintenderet diskrimination som kendetegnet ved, at den udføres via små, tilsyneladende uskyldige hverdagshandlinger. Skadegård kalder disse handlinger *mikro-diskriminationer*<sup>3</sup> (Skadegård 2014, 173). Sara Ahmed, der arbejder med både feministisk- og queer teori i det postkolonialitisk felt, har i sin analyse af angelsaksiske forskningsinstitutioners diversitetsinitiativer set samme tendens (Ahmed 2012, 155). Mikrodiskriminationer er således ikke et særligt dansk fænomen. Mikrodiskriminationernes natur skaber dog problemer, når diskriminationen skal bevises: Diskriminationen foregår i små vanepregede hverdagshandlinger, som kan være svære at få øje på, og uden at de diskriminerende parter nødvendigvis har en intention om at diskriminere. Dermed kan den diskriminerende part også være uønsket påvirket af eksklusionens konsekvenser (Skadegård 2014, 180).

Når den uintenderede diskrimination tager form som "normer, vaner, historiske og ideologiske perspektiver" (Skadegård 2014, 173), kan det føre til 'usynlige' barrierer, som de diskriminerende ikke nødvendigvis holder i hævd ud fra en bevidst intention om at diskriminere. Diskriminationen pakkes så at sige ind i 'plejer' eller 'business as usual' (Pincus 1996, 192), som sociolog og diskriminationsforskeren Fred L. Pincus har udtrykt det. Først når mikrodiskriminationerne hober sig op og kan måles og præsenteres som overbevisende statistikker, kan diskriminationen ses og anerkendes som del af en struktur. Men i den enkelte, konkrete situation kan den være svær at få øje på. Manglen på intention gør det svært at håndtere diskriminationen, forklarer Skadegård (Skadegård 2017, 219). Manglen på intention gør det nemlig let for den ekskluderende part at afskrive eksklusionen som ikke eksisterende:

"Insisting that 'They don't mean anything by it' takes precedence over any potential negative impact or effect," påpeger Skadegård i en artikel med Iben Jensen, professor i interkulturel læring (Skadegård & Jensen 2018, 457).

Selv den ekskluderende part kan let komme i tvivl om, hvorvidt der overhovedet har fundet diskrimination sted: Hvis en racialiseret og/eller kvindelig kunstner oplever ikke at kunne få udstillet sine værker, hvordan kan hun så vide, om der i det enkelte tilfælde er tale om diskrimination, eller om hun som kunstner blot ikke er interessant? Og hvordan beviser man det ene eller det andet i det øjeblik, at fravælgelsen foretages? Problematikken med denne form for bevisbyrde er velkendt i offentlige instanser. Socialforskningsinstituttet skelner fx mellem 'oplevet' og 'faktisk' diskrimination (Jensen et al. 2012, 25) – en skelnen, der på mange måder er problematisk, men juridisk nødvendig<sup>4</sup>.

Besidder man en magtposition som gatekeeper, og ønsker man ikke at anerkende, at man kan være påvirket af uintenderet diskrimination (fx fordi det går imod ens bevidste holdninger og selvbillede), kan problemet sågar forstørres:

*(...) groups whose members explicitly reject gender discrimination as a problem and doubt women's ability to succeed might allow the implicit biases of those on the committee to inform the collective decisions they make. In contrast, groups that see systemic barriers to women's advancement as a problem to be addressed are more likely to have members who are motivated to suppress or counteract biases that might arise (either by themselves or others) during group discussion and decision-making (Régner et al. 2019, 1171).*

Når Skadegård og Jensen ser en tendens til, at vi også i Danmark afviser påstanden om, at det er muligt at være diskriminerende uden at ønske det, opstår et reelt problem, som er svært at overkomme. Overfører vi den viden til en museumskontekst, kan det betyde, at museer med inklusionsintentioner kategorisk afskriver at arbejde

med systematiske eksklusionsmekanismer, da diskrimination umuligt kan foregå i deres institution, som aktivt arbejder for inklusion.

Det er her værd at påpege, at museer ikke udgør særligt diskriminerende steder, men snarere er 'typiske', det vil sige præget af det omkringliggende samfunds normer og værdier. Denne pointe påpeges også af Lynch og Alberti, hvad angår britiske museers inklusions- og eksklusionspraksisser (2010, 14). Museumsforsker Richard Sandell har ligeledes påpeget, at udøvelsen af diskrimination på museer ikke behøver at være intenderet, men ofte er et udtryk for opbyggede vaner:

*Some organisations, which may not necessarily operate direct racial discrimination, nevertheless may develop corporate cultures that reflect the norms, attitudes and values of the dominant majority and can serve indirectly to exclude ethnic minorities (Sandell 2000, 217).*

De danske museer kan således gentage uintenderede eksklusionsmekanismer funderet i det danske samfund uden at ønske det eller være bevidste om det. Museerne har i dette perspektiv ikke tilstræbt at udelukke de befolkningsgrupper, de nu arbejder for at repræsentere – måske endda tværtimod. Den uintenderede eksklusions indlejring i vaner og tankemønstre kan endvidere være en af grundene til, at de inkluderende museer ikke lykkes med inklusionen på den lange bane: Så snart inklusionsinitiativet er ovre, gør de, som de plejer, og de kommer dermed til systematisk at ekskludere bestemte repræsentationer. Hvad vi kunne kalde uintenderet eksklusion kan dermed udgøre en potentiel forklaringsmodel for, hvorfor repræsentationen til stadighed ser ud, som den gør, på danske museer.

I det følgende vil jeg tage fat på egne tidligere empiriske undersøgelser og vise, hvordan det her foreslåede eksklusionsbegreb kan føre til nye, potentielle forklaringsmodeller.

## Ønsker om inklusion – argumenter for eksklusion

Tager vi udgangspunkt i begrebet uintenderet eksklusion, kan museernes argumenter mod mangfoldighed analyseres i et andet lys. Sammen med kulturforsker Frauke Wiegand så jeg flere argumenter mod en mere mangfoldig repræsentation udfolde sig, da vi i 2016-2018 besøgte 6 tyske og 12 danske kulturinstitutioner for at se på inklusionsinitiativer og interviewe kernepersonerne bag (Vitting-Seerup & Wiegand 2019). Der er altså tale om institutioner og en stab, der aktivt arbejder for inklusion. Alligevel så vi, hvordan tiltagene for at fremme repræsentationen af mangfoldighed på museet mødte modstand hos de selvsamme mennesker, der beskrev et behov for at få mangfoldighed på museet både *på* og *bag* scenen (Vitting-Seerup 2017). Modstanden blev dog ikke nødvendigvis fremstillet som en modstand mod de mennesker og det perspektiv, en øget repræsentation ville føre med sig, men snarere som et forsvar for status quo:

*The intention expressed is often to maintain what already is and is frequently described as a need to protect the cultural institution from a loss of quality and/or profit connected to what is communicated as a fear or belief that 'the people' 'can't handle diversity'(...)*  
(Vitting-Seerup & Wiegand 2019, 213).

Denne tendens til at beskytte status quo, især for de besøgendes skyld, finder Sandell også i sine noget ældre britiske undersøgelser (2003, 52).

Jeg vil i det følgende vise, hvordan to af de gennemgående argumenter, som Wiegand og jeg fandt, kan udlægges i et nyt lys, hvis man tager udgangspunkt i konceptet 'uintenderet eksklusion'. De to argumenter, der blev brugt til at forklare manglen på en varig og blivende mangfoldighed på museet, var for det første, at den manglende repræsentation ikke skyldes eksklusion i nutiden, men i fortiden, og for det andet, at der manglede talent inden for den befolkningsgruppe, som man søgte at inkludere.

Lad os se på det første argument; at den manglende repræsentation ikke skyldes eksklusion i nutiden, men i fortiden. Dette argument indledes ofte med en anerkendelse af, at der på vestlige kunstmuseer fortsat er en væsentlig overrepræsentation af hvide, vestlige, mandlige kunstnere. Det påpeger museologer, fx Bernadette Lynch og Samuel Alberti (2010, 15), kuratorer, fx Maura Reilly (2018, 17), og museumsdirektører, fx Frances Morris (Taylor 2016). Spørgsmålet om, hvorvidt dette også skyldes nutidens eksklusion, kan dog hurtigt affejes:

Visse forskere, fx Sofia Labadi, der blandt andet har bedrevet feltarbejde på Statens Museum for Kunst, advokerer for, at eksklusion i museums kontekster er et overstået kapitel (2018, 38-39). Årsagen til den skævvredne repræsentation bør i stedet findes i historien, lyder argumentet, da den hvide, vestlige mand *tidligere* har nydt godt af patriarkatets privilegier, og dette faktum afspejler sig i kunstkanonen og museernes samlinger. Kurator Mille Gabriel har endvidere forklaret, hvordan danske etnografiske museers indsamlede genstande i dag kan "kritiseres for at repræsentere menneskesyn, Vesten for længst har lagt bag sig, og som mange helt eller delvist afkoloniserede folk i dag søger at udfordre" (Gabriel 2014, 5). For at understrege denne problematik, har nogle museer valgt at foretage en såkaldt rekontekstualisering af deres eksisterende samlinger.

Gabriel peger selv på, at en rekontekstualisering af eksisterende samlinger er vejen frem for de etnografiske museer, der ønsker at arbejde med en mere ligeværdig repræsentation af 'andetgjorte', som hun skriver, samtidig med at museerne gør brug af deres nuværende samling. En lignende øvelse foregår på flere kunstmuseer. Eksempelvis har Statens Museum for Kunst satset stort på udstillingen *Ufortalte historier* (6/5-30/12 2017), der var foranlediget af hundredåret for salget af Dansk Vestindien, og som behandlede Danmarks fortid som kolonimagt. Pointen med denne spotudstilling<sup>5</sup> var at anvende et "samtidens blik på Danmarks koloniale fortid"<sup>6</sup> ved at vise malerier fra museets samling sammen med nye rekontekstualiserende tekster og lydoptagelser af nutidige kommenterende stemmer. Formålet var at få

samlingens værker til at fremstå i et nyt, opklarende lys (Odumosu 2019). Senere har Statens Museum for Kunst også givet sig i kast med at diskutere (og kritisere) ellers indiskutable klassikerens referencer i udstillingen *Kirchner og Nolde til diskussion* (21/4-1/8 2021), der diskuterede Ernst Ludwig Kirchner og Emil Noldes inspiration fra "mennesker og kulturer fra især Afrika og Oceanien"<sup>7</sup>. Derved blev der sat fokus på, hvordan vestlige, mandlige kunstnere har fundet deres inspiration, og hvem værkerne henholdsvis tjener og glemmer.

Rekontekstualiserende udstillinger kan således være med til at skabe en øget grad af repræsentation for de underrepræsenterede, idet fokus og vinkel på tidligere tiders historie og værker udlægges anderledes. Hermed kan tidligere bifigurer nu fungere som hovedpersoner, som det fx var tilfældet i *Ufortalte historier* på Statens Museum for Kunst, hvor vestindiske personer og deres historie blev sat i front via vægtekster og kataloger. En rekontekstualisering giver således mulighed for at opnå en bredere repræsentation, uden at museet tvinges til at erhverve sig nye genstande og værker, og det er i høj grad en nødvendig strategi for de danske statsstøttede museer: Indsamling, bevaring og formidling af genstande og værker udgør fortsat danske statsstøttede museers kerne, ikke mindst grundet den danske kulturpolitik vedvarende fokus på netop samlingens betydning (Nørskov 2018, 92). Her pålægges museerne et fokus på "indsamling" til, "registrering" for, "bevaring" af, "forskning" i og "formidling" af *samlingen*<sup>8</sup>.

Rekontekstualiserende udstillinger har således mange positive effekter, men der kan imidlertid også opstå den implikation, at man opfatter systematisk eksklusion som noget, der kun fandt sted i fortiden – og det kan være problematisk. Museologerne Lynch og Alberti har ved hjælp af Sara Ahmeds arbejde fremhævet, hvordan visse museer potentielt 'gemmer' deres nuværende ekskluderende praksisser bag indrømmelser af fortidens synder:

*Is it possible that, by facing their colonialist past and its consequences, museums can find themselves indulging in what Ahmed calls 'a fantasy of transcendence', imagining*



*that 'if we say we are racists, then we are not racists, as racists do not know they are racists'?*

*(Lynch & Alberti 2010, 29).*

Lynch og Alberti tager hermed udgangspunkt i, at eksklusion kan finde sted på samtidens museer. Hvis vi vil finde svaret på, om eksklusion (uintenderet og/eller intenderet) er i spil på samtidens museer, kræver det empiriske undersøgelser af museernes praksisser. De kan imidlertid kun foretages ved hjælp af en analyse, hvor eksklusionsbegrebet kommer i spil.

Selv blandt de museer, der anerkendte det potentielle problem med systematisk eksklusion i vores samtid, så Wiegand og jeg som nævnt en tendens til, at de interviewede hurtigt greb til næste modstandsargument: den manglende talentmasse. Hvis vi ser på diskussionen af etniske minoriteters repræsentation, modsvares anklager om eksklusion ofte med argumenter om udviklingen af Danmarks demografi. Der er da også sket en ændring i Danmarks befolkningssammensætning, især siden 1960-1970'erne, hvor det første hold såkaldte ikkevestlige gæstearbejdere fra fx Tyrkiet, Eksjugoslavien og Pakistan kom til landet (Andreassen 2007, 9) – en demografiændring, jeg selv er resultatet af. Ifølge Udlændinge- og Integrationsministeriet er antallet af "indvandrere og efterkommere med ikkevestlig oprindelse" steget fra at udgøre cirka 1 % af Danmarks befolkningen i 1980 til at udgøre 9 % i 2021<sup>9</sup>. Det er således fortsat under hver tiende indbygger i Danmark, der er opgjort som "en ikkevestlig etnisk minoritet". Her bør vi dog huske, at tallet ikke omfatter fx adopterede eller efterkommere med kun én såkaldt 'ikkevestlig' forælder – heriblandt mig selv<sup>10</sup>.

Et argument i sagen om den manglende repræsentation på danske museer går således på, at vi fortsat mangler genstande, værker, historier og talenter at udstille, fordi der er så få mennesker til at producere dette. Ser vi på lande med større mangfoldighed i befolkningssammensætningen, fx Storbritannien, ser man dog også her tal, der viser, at diversiteten i befolkningen ikke afspejles i museets sammensætning (Anderson & Mileham 2020, 598). Det er altså ikke givet, at et museums

udstillinger og samlinger bliver mangfoldige, blot fordi det omkringliggende samfund er det. Hvis vi anlægger et internationalt perspektiv, når vi diskuterer repræsentationen af såkaldte ikkevestlige kunstnere og folkefærd, viser det sig da også, at der slet ikke er tale om en minoritet: Såkaldte ikkevestlige personer udgør på et globalt plan en klar majoritet. Hvordan kan vi da mangle mennesker, historier og talent?

Flytter vi fokus fra eksklusionen af etniske minoriteter til eksklusionen af kvindelige kunstnere på danske kunstmuseer, ser vi samme argument, selvom kvinder udgør halvdelen af den danske befolkning – med eller uden 'vestlig oprindelse'. Her tegner der sig dog et interessant billede: Selv når befolkningssammensætningen og talentmassen ikke længere anfægtes, holder eksklusionen ved. Organisationen Danske Museer har opgjort "kvindelig repræsentation i såvel museernes udstillinger som indkøb"<sup>11</sup>, og kun 22 % af de værker, som danske kunstmuseer har erhvervet sig i perioden 2004-2019, er skabt af kvindelige kunstnere. 29 % af museernes soloudstillinger og 34 % af gruppeudstillingerne inkluderede kvindelige kunstnere i samme periode. Det på trods af, at der uddannes lige mange kvinder og mænd inden for kunst i Danmark, hvilket Akademiraadet fastslog for flere år siden (Akademiraadet 2016, 34). De danske opgørelser er dog i kvindernes favør i forhold til de internationale tal på området: Kun cirka 2 % af al kunst, der blev solgt på auktioner verden over mellem 2008 og 2018, er skabt af kvindelige kunstnere (Burns, Halperin & Vennitti 2019). Omvendt finder vi også, i lande med en høj grad af ligestilling, eksempler på, at det kan se anderledes ud. Kiasma MOCA i Helsinki er et af de største nationale gallerier i Norden, og det huser Finlands omfattende samling af samtidskunst. Her er hele 46 % af værkerne skabt af kvinder (Gørrill 2022, 92).

Enkelte forsøg med anonymisering i den danske kunstverden har vist, at tilstedeværelsen af et navn kan få beskueren til at se anderledes på et kunstværk. Kunstnernes Efterårsudstilling forsøgte sig fx med at anonymisere kunstnerne bag bidrag i 2018, og det resulterede i et rekordhøjt antal udvalgte bidrag fra kvindelige og nonbinære

kunstnere (Fløche 2018). Sådanne eksempler er anekdotiske på nuværende tidspunkt, men analyser med udgangspunkt i uintenderet eksklusion kunne måske pege på behovet for at formalisere sådanne eksperimenter.

Et udgangspunkt i eksklusionsbegrebet kan tydeliggøre behovet for nye undersøgelser, ofte af empirisk eller eksperimentel karakter. Men hvor skal vi udføre disse empiriske studier? Set i lyset af Skadegårds definition af uintenderet diskrimination som noget, der tager form gennem normer og vaner (Skadegård 2014, 173), kunne vi med fordel lede efter svar i museers hverdagshandlinger. Flere britiske museumsstudier, der i højere grad balancerer inklusionsbegrebet med et blik for eksklusionsmekanismer, peger da også på, at vi bør se nærmere på stabens handlinger, muligheder og diskussioner.

## Stabens hverdag i fokus

I det følgende vil jeg se på, hvad der sker *bag ved* scenen (Vitting-Seerup 2017). Det vil sige blandt den stab, der kuraterer, rammesætter og iscenesætter de genstande, historier og værker, som de kunst- og kulturhistoriske museer huser. Et blik på stabens viden og praksis er da også en stigende tendens i den britiske museumsforskning, der som nævnt oftere balancerer inklusion og eksklusion.

Når flere britiske studier har deres fokus netop her, kan det skyldes, at det trods alt er *bag ved* scenen, at beslutningerne om, hvad der skal repræsenteres *på* og *bag* scenen tages. Tidligere museumsdirektør i Storbritannien David Fleming peger på, at det særligt er stabens viden og handlen, der kan gøre en forskel for repræsentationen på museet, frem for kulturpolitikker og topledelsens direktiver (Fleming 2012, 79). Museumsforsker Anwar Tlili fremhæver ligeledes stabens syn på inklusion og eksklusion som den bærende præmis for museers udvikling henimod en mere mangfoldig repræsentation (Tlili 2008, 124).

Også Eithne Nightingale og Chandan Mahal, begge med karrierer inden for museumsverdenens diversitetsindsatser, udråber museets stab som den drivende kraft bag ethvert museums arbejde

med at fremme inklusion og mindske eksklusion (Nightingale & Mahal 2012, 17). Nightingale og Mahal udtrykker desuden overraskelse over, hvor stor en forskel enkeltpersoner (hvad Nightingale og Mahal kalder ildsjæle) gjorde i deres empiri (Nightingale & Mahal 2012, 18). Et fokus på stabens ildsjæle bør dog ikke føre til, at man overser betydningen af den kulturpolitik, som museet er underlagt, eller effekten af ledelsens opbakning eller modstand. De er ligeledes vigtige faktorer, hvilket de nævnte museologer og praktikere også understreger (Tlili 2008, 138; Fleming 2012, 77; Nightingale & Mahal 2012, 34). De er dog mest af alt vigtige faktorer i den forstand, at ledelsen og kulturpolitikken kan udgøre en stopklods for ildsjælenes hverdagspraksisser.

At skabe den rette kultur, hvor ildsjælene har mulighed for at handle på deres passion, involverer "a great deal of analysis, some of which can be painful" (Fleming 2012, 77), forklarer Fleming. Måske har den nye tidsånd, drevet af blandt andet #MeToo- og Black Lives Matter-bevægelsen, fjernet dele af den stærke modstand mod og frygt for politisk korrekthed, som både Danbolt, Wiegand og jeg tidligere har observeret på danske museer (Danbolt 2017, 108-109; Vitting-Seerup & Wiegand 2019, 214). Fleming peger endvidere på uddannelse af staben, herunder viden om diskrimination, som afgørende for, at ildsjælene kan opstå og udfolde sig (Fleming 2012, 79).

Kan den offentlige debat i de senere år have udgjort en slags uddannelse? Fleming henviser selv til uddannelse i mere formel forstand, men studier i antibias- og antidiskriminationskurser viser, at denne typer kurser sjældent virker efter hensigten (Forscher et al., 2016; Lai et al. 2014; Lai et al. 2016). Tværtimod har uddannelse i antidiskrimination og "implicit bias training" kun "modest and mixed effects, and almost universally fails to lead to behavioral or long-lasting changes" (Dover, Kaiser & Major 2020, 158). Frivillige kurser har en moderat bedre succesrate end de obligatoriske kurser (Dobbin et al., 2015; Kalev, Dobbin & Kelly 2006; Dover, Kaiser & Major 2020, 172), men det er især uddannelse med fokus på at være 'allieret', der kan lede til de ønskede ændringer (Dover, Kaiser & Major 2020, 172). Den pointe, at det er

vigtigt at undervise staben i muligheden for at være potentielle hjælpere og dermed kæmpe for den manglende repræsentation sammen med og/eller på vegne af de underrepræsenterede, hænger på mange måder sammen med en anden af Nightingale og Mahals pointer:

*What has been striking during this research is the difference that individuals can make, sometimes (but by no means always) irrespective of their ethnic or social background, their experience, role or position with the hierarchy*  
(Nightingale & Mahal 2012, 18).

De nødvendige ildsjæle behøver altså ikke selv repræsentere de grupper, museet ønsker at repræsentere, men stabens syn på og tilgang til eksklusionshæmmende initiativer ser ud til at være essentiel. Wiegand og jeg fandt dog i vores undersøgelser af danske og tyske kulturinstitutioner en lille tendens til "greater negotiation of diversity in spaces led by marginalized art workers, while privileged (often white) cultural workers do not sense the need for or realize the relevance of critical diversity work (...)" (Vitting-Seerup & Wiegand 2019, 213). En repræsentation af kvinder og/eller etniske minoriteter skabt udelukkende af mænd og af en etnisk majoritet kan da også ende med at objektpositionere de repræsenterede, da de repræsenterede i så fald kun vil blive talt om. Inklusionsprojekter kan tildele de repræsenterede rollen som nogle, institutionen taler med, men vi mangler stadig at se, at repræsenterede kvinder og etniske minoriteter fremstår som mennesker, der slet og ret *taler*; dvs. at de fremstår som ligeværdige subjekter i museumsregi. Nightingale og Mahal påpeger derfor, at eksklusionsminimerende tiltag bør følges op af et blik på et givent museums stabssammensætning (Nightingale & Mahal 2012, 19).

De britiske museologers udlægning af ildsjælens betydningsfulde arbejde påpeger således, ligesom Skadegårds forskning, at vi bør se nærmere på stabens hverdagspraksisser frem for at undersøge særlige initiativer og kulturpolitikker (hvilket jeg selv har gjort, jf. Vitting-Seerup 2021).

Hvis vi for alvor vil forstå, hvorfor repræsentationen på de danske museer ser ud, som den gør, kan eksklusionsbegrebet dog også hurtigt komme til kort: Leder vi udelukkende efter hændelser på museerne, der kan kritisk analyseres i diskriminationens navn, får vi potentielt kun det halve af situationen afdækket.

Eftersom repræsentationen trods alt er blevet ændret på de danske museer i de senere år, må der have været ildsjæle til stede, som har handlet inkluderende på disse museer, og dem må vi ikke overse. Jeg vil derfor foreslå, at vi i de (forhåbentlig) kommende empiriske undersøgelser af museers hverdagspraksisser ikke kun har øje for uintenderet eksklusion og for (med Skadegårds ord) "mikrodiskriminationer". Vi bør også lede efter de inkluderende handlinger, der foregår på det mere bevidste plan. Inkluderende handlinger må som oftest bevidst bryde den status quo, som Wiegand og jeg fandt stærke fortalere for blandt museumsstaben.

Disse små, intenderede hverdagshandlinger, der fungerer som modsvar til de ekskluderende og vanepregede mikrodiskriminationer, kan vi kalde *mikrointerventioner*. Hvor mikrodiskriminationer ifølge Skadegård opretholder eksklusionen gennem ubevidste og subtile "everyday gestures of ordinary interaction" (Skadegård 2017, 221), er mikrointerventioner små, bevidste handlinger, der går imod de strukturer, som normalt fungerer som systematiske eksklusionsmekanismer. Ligesom med mikrodiskriminationer har den enkelte mikrointervention ikke nødvendigvis den store effekt.

Der skal mange vedholdende og gentagne tiltag til, for at et skift i diskurser og strukturer kan opstå. Det er disse skift (med andre ord: mikrointerventionernes resultater), som vi lettest kan observere. Det kan fx være Statens Museums for Kunsts sprogpolitik, som blev lanceret i 2016. Den bestod af en udskiftning af ordene 'neger' og 'hottentot' i forbindelse med museets værker, hvilket dog kun resulterede i udskiftning af 13 ord (Stockman 2016). Alligevel trak initiativet overskrifter og foranledigede debatter i både offentligheden og museums kredse. Mikrointerventioner kan dog også forekomme på et mere interpersonelt plan, fx ved at en museumsansat bliver ved at sætte

spørgsmålstegn ved det sprog, der benyttes i en brochure eller ved en rundvisning – også selvom sådanne spørgsmål, hverken første, anden eller tredje gang, leder til en synlig ændring.

Det er ikke let at observere og indsamle den viden, jeg her efterspørger. Wiegand og jeg oplevede en tendens til, at mangfoldighedsarbejdet på museerne fandt sted "in the often undocumented non-public aspects of everyday work life," og vi måtte desværre konkludere, at de reelt mangfoldighedsfremmende handlinger ikke umiddelbart var synlige (Vitting-Seerup & Wiegand 2019, 215). Selv når man får mulighed for at studere det nære, kan man let overse den konkrete handling, der ender med at gøre en forskel, hvad angår indkøb af et værk, indsamling af genstande eller sammensætning af en udstilling. Det kan være få ord, der ændres i et katalog, eller et perspektiv, der lægges anderledes i en vægtekst, som ender med at gøre en større forskel i sidste ende.

Ligesom vi i øjeblikket kan have svært ved gennemskue, om der er tale om systematisk eksklusion eller blot sortering, vil det formentligt også være svært for forskere og museumsstaben at genkende den eller de mikrointerventioner, der baner vejen for de (små som store) varige ændringer. Det gør dem dog ikke mindre interessante.

## Afrunding: Om at rette blikket mod nye steder

Der sker noget vigtigt på danske museer netop nu. Også nu, fristes man til at sige. Der rykkes ved en praksis, som for blot få år siden blev beskrevet som umulig at ændre, og der er brug for støtte til empiriske undersøgelser, hvis vi skal nå at forstå denne ændring, før den blot fremstår som en ny norm – eller før den fordufter igen.

Jeg indledte denne artikel med at spørge, hvad implikationerne af at analysere de danske museers repræsentationer ved hjælp af et eksklusionsbegreb frem for et inklusionsbegreb kunne være. Det korte svar er, at denne artikels indledende analyse tyder på, at vi bør se nærmere på de hverdagspraksisser, som staben på museet er en del af, hvis vi vil forstå, hvorfor repræsentationen ser

ud, som den gør. Idéen er langt fra ny. Ahmed påpeger i sin undersøgelse af diversitetstiltag på uddannelsesinstitutioner, at vi er nødt til at se på 'de små handlinger' for at forstå repræsentationen:

*Institutions provide a frame in which things happen (or don't happen). To understand how 'what happens' happens, we actually need to narrow (rather than widen) the frame: to think about words, texts, objects, and bodies, to follow them around, to explore that they do and do not do, when they are put into action*  
(Ahmed 2012, 49-50).

Museets små hverdagshandlinger kan altså vise sig at være essentielle, og det er derfor oplagt, at eventuelt fremtidige undersøgelser og indsatser tager udgangspunkt heri. Som museumsforskerne Alice Anderson og Michelle A. Mileham minder os om: "A museum is more than its collection, exhibits, and programs" (Anderson & Mileham 2020, 602). Et museum er også et sted, hvor mennesker er, arbejder og 'gør'. I den forskning, jeg efterspørger, er det vigtigt at balancere mellem et blik på systematisk eksklusion med et blik for mikro-intervenerende inklusion, så én blind vinkel ikke blot udskiftes med en anden. Det er derudover vigtigt, at vi i forskningen (og i museets praksis) anerkender, at systematisk eksklusion ikke altid er noget, der sker i ond mening.

Et spinkelt håb fra min side er, at vi ikke bruger eksklusionsbegrebet til at løfte pegefingeren og afkræve hurtig (og uigennemtænkt) handling fra museernes side. Flere organisationer afkræves i dag en kyndig udlægning af, hvordan de undgår diskrimination, men der tilbydes ingen evidensbaserede strategier, som organisationerne ville kunne læne sig op ad med henblik på at påbegynde arbejdet (Dobbin & Kalev 2017; Dover, Kaiser & Major 2020, 152). Denne afkrævning – at danske museer selv skal løse disse problemer – virker derfor overvældende. Det skyldes ikke manglende vilje – det vidner de mange inklusionsinitiativer og nylige ændringer om, men at museerne ikke kan vide præcist, hvor og hvordan eksklusionen og modstanden mod den udspiller sig.

I og med Skadegårds begreb mikrodiskriminationer og mit eget begreb mikrointerventioner har jeg fremlagt en hypotese om, hvad vi skal kigge efter, når vi undersøger museernes hverdagspraksisser. Hvis vi får stablet empiriske

afdækninger på benene, vil vi kunne tilbyde museerne et muligt startpunkt, hvorfra de kan skabe en vedvarende, mangfoldig repræsentation, der ikke kræver gentagne (og midlertidige) inklusionsinitiativer.

## Noter

- <sup>1</sup> Da jeg i høj grad trækker på andres empiriske arbejde, kan jeg desværre ikke fremhæve, hvor stort et overlap der er mellem de to grupper. Den form for intersektionel data mangler fortsat.
- <sup>2</sup> Rikke Luna og Matias er kunstnernavne, som konsekvent anvendes af duoen.
- <sup>3</sup> Mikrodiskrimination er et begreb, som Skadegård har skabt på baggrund af den mere udbredte sociologiske term 'mikroaggressioner'. Begge begreber omhandler "subtile, underliggende discrimination that occurs within everyday gestures of ordinary interaction", men Skadegårds begreb "refers only to discrimination and not to the wider notion of aggression" (Skadegård 2017, 221).
- <sup>4</sup> Termerne er problematiske, da de fremstiller diskrimination som enten 'faktisk', det vil sige reel og virkelig, eller som noget, der subjektivt opleves af den diskriminerede part. Denne skelnen beskrives som en nødvendighed grundet juridiske forhold, da diskrimination baseret på etnicitet og racialisering er forbudt i Danmark. Hvis alle 'oplevede' hændelser kategoriseres som 'faktisk' diskrimination, kan det få juridiske konsekvenser for de implicerede (Jensen et al. 2012, 26-27). Dog er der kun tale om 'faktisk' diskrimination, når de markører, som danner basis for, at diskriminationen kan finde sted, konkret udtales og senere kan bevises at være blevet udtalt (Jensen et al. 2012, 26). Derfor dokumenteres og straffes 'faktisk diskrimination' relativt sjældent i Danmark (Jensen et al. 2012, 29).
- <sup>5</sup> <https://www.smk.dk/exhibition/ufortalte-historier/>, tilgået 1. marts 2022.
- <sup>6</sup> Ibid.
- <sup>7</sup> <https://www.smk.dk/exhibition/kirchner-nolde/>, tilgået 1. marts 2022.
- <sup>8</sup> <https://slks.dk/omraader/kulturinstitutioner/museer/museernes-opgaver-og-drift/>, tilgået 1. marts 2022.
- <sup>9</sup> <https://integrationsbarometer.dk/tal-og-analyser/INTEGRATION-STATUS-OG-UDVIKLING> tilgået 1. marts 2022.
- <sup>10</sup> 'Indvandrere og efterkommere uden vestlig oprindelse' defineres af Danmarks Statistik som mennesker, der enten er født i et andet land end Danmark og ikke har dansk statsborgerskab, eller de har to forældre, som hverken er født i Danmark eller har dansk statsborgerskab, og som dermed har tilknytning til et land, som hverken er et af de 28 EU-lande eller Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien og New Zealand (jf. <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/befolkning-og-valg/indvandrere-og-efterkommere/indvandrere-og-efterkommere> og <https://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/statistikdokumentation/indvandrere-og-efterkommere/indhold>)
- <sup>11</sup> <https://www.dkmuseer.dk/nyhed/fakta-repr%C3%A6sentation-af-kvindelige-kunstnere-i-museers-udstillinger-og-indk%C3%B8b>, tilgået 1. marts 2022.

## Litteratur

- Ahmed, S. 2012. *On Being Included. Racism and Diversity in Institutional Life*. Durham, NC: Duke University Press. <https://doi.org/10.1515/9780822395324>
- Akademiraadet. 2016. Årsberetning for Det Kongelige Akademi for De Skønne Kunstner 2013-2016. København. N/A DOI
- Anderson, A. & Mileham, M.A. 2020. Welcome to the museum: Reflecting on representation & inclusion in museum evaluation. *Curator: The Museum Journal*. **63**(4), 597-603. <https://doi.org/10.1111/cura.12382>
- Andreassen, R. 2007. *Der er et yndigt land*. København: Tiderne Skifter. N/A DOI
- Burns, C., Halperin, J. & Vennitti, J. 2019. Museum acquisitions of work by women peaked a decade ago – and have stalled since. In *Other Words*. 19. september in "Analysis". N/A DOI
- Danbolt, M. 2017. Retro racism: Colonial ignorance and racialized affective consumption in Danish public culture. *The Journal of Nordic Migration Research*. **7**(2), 105-113. <http://doi.org/10.1515/njmr-2017-0013>
- Dobbin, F. & Kalev, A. 2017. Are diversity programs merely ceremonial? Evidence-free institutionalization. I: Greenwood, R., Oliver, C., Lawrence, T.B. & Meyer, R.E. red. *The SAGE Handbook of Organizational Institutionalism*. Thousand Oaks, CA, 808-828. <https://dx.doi.org/10.4135/9781446280669.n32>
- Dobbin, F., Schrage, D. & Kalev, A. 2015. Rage against the iron cage: The varied effects of bureaucratic personnel reforms on diversity. *American Sociological Review*, **80**(5), 1014–1044. DOI: [10.1177/0003122415596416](https://doi.org/10.1177/0003122415596416)
- Dover, T.L., Kaiser, C.R. & Major, B. 2020. Mixed signals: The unintended effects of diversity initiatives. *Social Issues and Policy Review*. **14**(1), 152-181. <https://doi.org/10.1111/sipr.12059>
- Egholk, K. & Krogh Jensen, S. 2014. Et multietnisk boligområde på museum. *Nordisk Museologi*, 2014:2, 37-53. <https://doi.org/10.5617/nm.3013>
- Fleming, D. 2012. Museums for social justice: managing organizational change. I: Sandell, R. & Nightingale, E. red. *Museums, Equality and Social Justice*. New York, NY: Routledge, 72-83. <https://doi.org/10.4324/9780203120057>
- Fløche, A.C. 2018. Kunstnernes Efterårsudstilling 2018 – omtale. *Magasinet Kunst*. 14. november. N/A DOI
- Forscher, P.S., Lai, C.K., Axt, J., Ebersole, C.R., Herman, M., Devine, P.G. & Nosek, B.A. 2016. *A meta-analysis of change in implicit bias*. Downloaded fra psyarxiv.com/dv8tu. 5. januar 2022. DOI: [10.1037/pspa0000160](https://doi.org/10.1037/pspa0000160)
- Fraenkel, J.R., Wallen, N.E. & Hyun, H.H. 2012. *How to Design and Evaluate Research in Education*. Boston, MA: McGraw-Hill. N/A DOI
- Gabriel, M. 2014. Fortiden, fremtiden og det etnografiske museum – samtidsindsamling, videndeling og medkuratering. *Nordisk Museologi*. **2**, 4-20. <https://doi.org/10.5617/nm.3011>
- Gade, S. 2018. Turning the refugee and migrant crisis into social work(s): Note on the dance performance uropa. I: Eckersall, P. & Grehan, H. red. *The Routledge Companion to Political Theatre and Performance*. New York, NY: Routledge. DOI/10.4324/9780203731055
- Gørrill, H. 2022. *Women Can't Paint: Gender, the Glass Ceiling and Values in Contemporary Art*. London: Bloomsbury Visual Arts, 2020. Bloomsbury Collections. Webudgave fra Feb 2022. N/A DOI
- Hermann, A. & Stewart, A. 2000. *Theorizing Feminism: Parallel Trends in the Humanities and Social Sciences*. Boulder, CO: Westview Press. <https://doi.org/10.4324/9780429494277>
- Jensen, T.G., Weibel, K., Tørslev, K. W., Knudsen, L. L., & Jacobsen, S. J. (2012): *Måling af diskrimination på baggrund af etnisk oprindelse*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. N/A DOI

- Kalev, A., Dobbin, F. & Kelly, E. 2006. Best practices or best guesses? Assessing the efficacy of corporate affirmative action and diversity policies. *American Sociological Review*. **71**(4), 589-617. <https://doi.org/10.1177/000312240607100404>
- Labadi, S. 2018. *Museums, Immigrants, and Social Justice*. New York, NY: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315144832>
- Lai, C.K., Marini, M., Lehr, S.A., Cerruti, C., Shin, J.E.L., Joy-Gaba, J.A. . . . & Frazier, R.S. 2014. Reducing implicit racial preferences: I. A comparative investigation of 17 interventions. *Journal of Experimental Psychology: General*. **143**(4), 1765-1785. DOI: 10.1037/a0036260
- Lai, C.K., Skinner, A.L., Cooley, E., Murrar, S., Brauer, M., Devos, T. . . . & Nosek, B.A. 2016. Reducing implicit racial preferences: II. Intervention effectiveness across time. *Journal of Experimental Psychology: General*. **145**(8), 1001-1016. DOI: 10.1037/xge0000179
- Leslie, L.M. 2019. Diversity initiative effectiveness: A typological theory of unintended consequences. *Academy of Management Review*. **44**, 1-64. <https://doi.org/10.5465/amr.2017.0087>
- Levin, A. 2017. Conclusion – tomorrow's heritage of migration. I: Levin, A.K. red. *Global Mobilities – Refugees, Exiles, and Immigrants in Museums and Archives*. New York, NY: Routledge, 471-475. <https://doi.org/10.4324/9781315695563>
- Lidchi, H. 2013. The poetics and the politics of exhibiting other cultures. I: Hall, S., Evans, J. & Nixon, S. red. *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. United Kingdom, Gosports: Sage Publications Ltd., 120-214. N/A DOI
- Lynch, B. & Alberti, S.J.M.M. 2010. Legacies of prejudice: racism, co-production and radical trust in the museum. *Museum Management and Curatorship*. **25**(1), 13-35. <https://doi.org/10.1080/09647770903529061>
- Møller, N.H. 2021. 'Man må gå bombastisk til værks': Derfor åbner dansk museum udstilling kun med kvinder. Dr.dk/kultur, 28. august: <https://www.dr.dk/nyheder/kultur/man-maa-gaa-bombastisk-til-vaerks-derfor-aabner-dansk-museum-udstilling-kun-med>. N/A DOI
- Nightingale, E. & Mahal, C. 2012. The heart of the matter: integrating equality and diversity into the policy and practice of museums and galleries. I: Sandell, R. & Nightingale, E. red. *Museums, Equality and Social Justice*. New York, NY: Routledge, 13-37. <https://doi.org/10.4324/9780203120057>
- Nørskov, V. 2018. Museums and museology in Denmark in the twenty-first century. *Nordic Museology*. **1**, 89-95. <https://doi.org/10.5617/nm.6400>
- Odumosu, T. 2019. What lies unspoken. A remedy for colonial silence(s) in Denmark. *Third Text*. **33**(4-5), 615-629. <https://doi.org/10.1080/09528822.2019.1654688>
- Organisationen Danske Museer. 2019. <https://www.dkmuseer.dk/nyhed/fakta-repr%C3%A6sentation-afkvindelige-kunstnere-i-museers-udstillinger-og-indk%C3%B8b>, tilgået 1. marts 2022.
- Pincus, F.L. 1996. Discrimination comes in many forms – individual, institutional, and structural. *American Behavioral Scientist*. **40**(2), 186–194. <https://doi.org/10.1177/0002764296040002009>
- Régner, I., Thinus-Blanc, C., Netter, A., Schmader, T. & Huguet, P. 2019. Committees with implicit biases promote fewer women when they do not believe gender bias exists. *Nature Human Behaviour*. **3**, 1171-1179. <https://doi.org/10.1038/s41562-019-0686-3>
- Reilly, M. 2015. Taking the measure of sexism: Facts, figures, and fixes. *ARTnews*. 26. maj. N/A DOI
- Reilly, M. 2018. *Curatorial Activism – Towards and Ethics of Curating*. New York, NY & London: Thames and Hudson. <https://doi.org/10.1111/cura.12270>
- Rikke Luna & Matias. 2021. *De danske museer giver endelig plads til flere BIPOC-stemmer*. Idoart.dk. 3. maj. N/A DOI
- Sandell, R. 2000. The strategic significance of workforce diversity in museums. *International Journal of Heritage Studies*. **6**(3), 213-230. <https://doi.org/10.1080/13527250050148205>

- Sandell, R. 2003. Social inclusion, the museum and the dynamics of sectoral change. *Museum and Society*. **1**(1), 45-62. N/A DOI
- Skadegård, M.C. 2014. Strukturel diskrimination i hverdagen. I: Bilfeldt, A., Jensen, I. & Andersen, J. red. *Rettigheder, empowerment og læring*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag. N/A DOI
- Skadegård, M.C. 2017. With friends like these, who needs enemies? Structural discrimination and good intentions in Danish everyday contexts. *Nordic Journal of Migration Research*. **7**(4), 214-223. <http://doi.org/10.1515/njmr-2017-0033>
- Skadegård, M.C. & Jensen, I. 2018. 'There is nothing wrong with being a mulatto': Structural discrimination and racialised belonging in Denmark. *Journal of Intercultural Studies*. **39**(4), 451-465. <https://doi.org/10.1080/07256868.2018.1484346>
- Stockman, C. 2016. Museum fjerner ordene neger og hottentot fra kunstværker. *Politiken*, 6. juni. <https://politiken.dk/kultur/kunst/art5624899/Museum-fjerner-ordene-neger-og-hottentot-fra-kunstv%C3%A6rker>
- Sue, D.W. 2010. *Microaggressions in Everyday Life: Race, Gender, and Sexual Orientation*. Hoboken, NJ: Johan Wiley & Sons. N/A DOI
- Taylor, A. 2016. Tate Modern director Frances Morris on why the art world is still a boys' club. *The Sydney Morning Herald*. 30. august. N/A DOI
- Tlili, A. 2008. Behind the policy mantra of the inclusive museum: Receptions of social exclusion and inclusion in museums and science centres. *Cultural Sociology*. **2**(1), 123-147. DOI: [10.1177/1749975507086277](https://doi.org/10.1177/1749975507086277)
- Vitting-Seerup, S. 2017. Working towards diversity with a postmigrant perspective. *Journal of Aesthetics and Culture*. **9**(2), 45-55. <https://doi.org/10.1080/20004214.2017.1371563>
- Vitting-Seerup, S. 2021. *Repræsentationer af mangfoldighed: Kulturinstitutioners arbejde med kulturelle repræsentationer i den postmigrantiske tilstand*. Ph.d.-afhandling, Københavns Universitet. Danmark, København. N/A DOI
- Vitting-Seerup, S & Wiegand, F. 2019. Organizing postmigration in cultural institutions: Diversity work as intrusion, potential or fact? I: Schramm, M., Moslund, S. P., Ring Petersen, A., Gebauer, M., Post, H. C., Vitting-Seerup, S., & Wiegand, F. *Reframing Migration, Diversity and the Arts: the Postmigrant Condition*. New York, NY: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429506222>
- Zia, C. 2020. *Ny undersøgelse: Favoriserer den danske kunstscene hvide kunstnere?* Idoart.dk. 1. juni. N/A DOI